

Масалітіна Ю.П.

*студентка 1-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАРКА
ПОРЦІЯ КАТОНА, КВІНТА ГОРТЕНЗІЯ ГОРТАЛА
І МАРКА ТУЛІЯ ЦИЦЕРОНА У РОЗВИТКУ
АДВОКАТУРИ СТАРОДАВНЬОГО РИМУ**

слово «адвокатура» походить від латинського кореня *advocare, advocatus* («закликати», «запрошений»). у стародавньому римі терміном «адвокат» позначалися рідні або друзі позивача, які супроводжували його до суду, давали поради й як односторонні виражали підтримку і співчуття. З часом назву «адвокат» було поширено на осіб, які допомагали позивачеві вести процес, збирали документи, підшукували засоби захисту та повідомляли про їхню наявність патронаві. іноді адвокатами звалися навіть свідки. відповідно до уривку з римського літопису: хто захищає будь-кого у суді, той (якщо він оратор) називається патроном; адвокатом — якщо допомагає юридичними порадами або своєю присутністю виражає дружню підтримку; повіреним — якщо веде справу, та когнітором, якщо бере на себе справу присутнього і захищає немовби свою. отже, можемо зробити висновок, що адвокатами у повному розумінні цього слова були тільки патрони. тільки у часи імперії, коли патронат остаточно розпався, термін «адвокат» почав застосовуватися до судових захисників.

Потреба в появі адвокатури як специфічної сфери діяльності була пов'язана з ускладненням суспільних відносин, появою необхідності в особах, які б володіли достатнім рівнем знань з питань застосування правових норм. Пересічні громадяни, які не мали спеціальної підготовки, не могли через брак таких знань самостійно захищати свої інтереси в суді, їм була необхідна допомога людини, добре ознайомленої з нормами матеріального права та формами процесу. саме ці спеціалісти-правознавці одержали назву адвокатів.

виникнення і становлення адвокатури в стародавньому римі пов'язується з відповідними реформами, які сприяли появі адвокатської професії. так, спочатку не було потреби у судовому красномовстві і пріоритетним було знання законів і судового процесу.

але згодом кримінальний процес почали проводити на головній площі міста і тому адвокати звертали своє слово до величезної кількості людей, що потребувало розвитку ораторського мистецтва. через це найважливішими аспектами адвокатської діяльності стало красномовство, відповідний зовнішній вигляд і вміння справляти враження на людей. юридичні знання відходили на другий план. для вирішення питань права існували юрисконсульти, а адвокатом міг бути кожен, хто цього бажав. адвокатський гонорар у стародавньому римі заборонявся і найголовнішою винагородою було визнання і високі громадські посади.

Першим відомим адвокатом у римі визнавали марка Порція катона старшого. На жаль, до нас не дійшли промови катона, але існує один крилатий латинський вислів, який завжди буде нагадувати нам про необхідність боротися з ворогом або перешкодою і його авторство належить саме катону старшому, який закінчував кожен свою промову ним: «карфаген має бути зруйнований» (*Ceterum censeo Carthaginem esse delendam*).

одним з найяскравіших представників римської адвокатури вважається квінт Гортензій Гортал. він відрізнявся неповторним стилем поглядів на адвокатуру. старанно розмірковуючи над деталями кожного свого виступу, він відповідально підходив не лише до промов, але й добирав усі елементи одягу, зачіску і драпування тоги. особливістю його промов було вишукане вживання метафор та надзвичайна пишність. Гортензій дослівно запам'ятовував промову опонента і цитував її в потрібний момент. він володів приємним звучним голосом і видатними акторськими здібностями. Гортензій перший розпочав застосовувати пройоми побудови помови, методи аналізу доказів, що робило його виступи блискучими, доказовими і особливо впливовими на слухачів. його найсильнішим опонентом був марк тулій Цицерон.

царем адвокатури проголосили марка тулія Цицерона. особливістю його промов було те, що він захищав ідеали свободи. тричі перемігши Гортензія, він став головним оратором стародавнього риму. але суперництво між ними продовжувалося не довго і дуже скоро вони стали союзниками. спочатку Цицерон наслідував пишну манеру промов Гортензія, але згодом, відвідавши Грецію, змінив свій стиль на більш стриманий. Ще з юних років він приділяв чимало уваги аспектам красномовства і дійшов до висновку, що «Не красномовство впливає з теорії, а теорія з

красномовства», через що наполягав на викладанні молодому поколінню лише тих елементів ораторського мистецтва, які він набув з досвідом. Головними вимогами до промов Цицерон виділяв стислість, правдивість і зрозумілість. крім того промова повинна була демонструвати глибокі пізнання оратора і його широкий світогляд.

Отже, адвокатура стародавнього Риму мала свої особливості, а давньоримські оратори вражали своєю неповторністю, освіченістю і витонченістю. основи ораторського мистецтва було сформовано ще до нашої ери на території римської імперії.

стародавній Рим відіграв величезне значення в формуванні не лише ораторського мистецтва й адвокатури, а й права в цілому. давньоримські вчені подорожували по всьому світу з метою збагачення своїх знань і вдосконалення права і судового процесу.

видатні промови римських ораторів-адвокатів і сьогодні допомагають майбутнім юристам пізнати глибину і значимість красномовства. вони навчають різноманітності поглядів на право та юриспруденцію, адже справжній адвокат повинен розглядати різні аспекти справи з усіх точок зору і виявляти глибокі пізнання не лише в юриспруденції, а й в інших науках, що допоможе йому стати гарним спеціалістом у власній сфері.